

Evidencijski broj / Article ID: [21587905](#)
Vrsta novine / Frequency: [Dnevna](#)
Zemlja porijekla / Country of origin: [Hrvatska](#)
Rubrika / Section:

*str.
49* ***Ekskluzivno: Pri
rekonstrukciji Palače
HAZU otkriven
portret Da Vincija***

SANJIN STRUKIĆ/PIXSELL

Otkriveni spektakularni portreti

**REPORTERKA NEDJELJE
PRVA JE UŠLA U PALAČU
HAZU U ČIJU SE OBNOVU
ULAŽE 27 MILIJUNA EURA**

“Ono što smo otkrili i što zaista spada u rang posebnosti su portreti velikih umjetnika poput Da Vincija ili Dürera”, kažu nam restauratori, koji rade na obnovi neorenesanse ljepotice na Strossmayerovu trgu. Zagrebački potres iz 2020. nagrizao je statiku Palače Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, prepoznatljivog zdanja Zelene potkove koju su krajem 19. stoljeća prema naredžbi biskupa Josipa Juraja Strossmayera projektirali Friedrich von Schmidt i Herman Bollé, čime je ispisan vizura Zagreba koja mu i danas daje nepatvoreni šarmerski i otmjeni štih kakav se osjeti u svakoj pori Donjega grada.

Teško je ostati ravnodušan na spretnost restauratora koji iz dana u dan pažljivo otkrivaju posebnosti Palače. Iza njih je razdoblje rekonstrukcije u kojem su se mahom bavili čišćenjem i otvaranjem pukotina te konsolidiranjem, a u trenutnoj fazi rade isključivo na zidnim oslicima, govori nam jedna od restauratorica na terenu Lucija Žuti (na slici u sredini dolje pokazuje otkriveni portret Dürera); na slici dolje desno Petra Tončić Lipovšćak, koordinatorica projekta obnove Palače HAZU

HAZU

**Nakon Drugoga svjetskoga rata
svi stropni i zidni oslici bili
su prebojeni, ali su ispod boje
sačuvani. Restauracija tih oslika
jedan je od novih velikih
pothvata u zdanju**

Evidencijski broj / Article ID: 21587905
 Vrsta novine / Frequency: Dnevna
 Zemlja porijekla / Country of origin: Hrvatska
 Rubrika / Section:

piše Katja Knezević

Neorenesansa ljepotica koja krase Strossmayerov trg opasana je zaštitnim ogradama i malo je tko u posljednje vrijeme, izuzev vrijednih radnika i restauratora, imao priliku zaviriti u zdanje koje gotovo dvije godine prolazi kroz temeljitu obnovu. Zagrebački potres iz 2020. nagrizao je statiku Palače Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, prepoznatljivog zdanja Zelene potkove koju su krajem 19. stoljeća prema narudžbi biskupa Josipa Juraja Strossmayera projektirali Friedrich von Schmidt i Herman Bollé, čime je ispisana vizura Zagreba koja mu i danas daje nepatvoreni šarmerski i otmjeni štih kakav se osjeti u svakoj porijeci Donjega grada. Palača je sagrađena 1884., a obilježavaju je ponajprije skladna pročelja obložena opekama te raskošni ulazni vestibul, stubište i atrij. Tijekom godina zadržala je primarnu namjenu te je sačuvala i svoja izvorna arhitektonska obilježja, čiju kvalitetu nadopunjuje bogati pokretni inventar; umjetnička djela, namještaj i oprema, otpočinje akademik Dario Vretenar, glavni tajnik HAZU. Veća rekonstrukcija izvedena je nakon Drugoga svjetskoga rata u vidu povećanja vanjskog ulaznog stubišta, vestibula te izmjene donjeg dijela stubišta. Tada je jedan ključni oblikovni element povijesnog identiteta palače nestao. Riječ je o neorenesansnom osliku u reprezentativnim dijelovima palače, koji je izveo slikar Johannes Clausen prema Bolléovim nacrtima, napominje naš sugovornik.

Akademija trenutačno obnavlja sedam zgrada, a uz onu na Strossmayerovu trgu, tu su i palača Prister, palača Drašković, palača Vranyczany-Dobrinović, Gliptoteka HAZU, vila Ehrlich-Marić i zgrada u Gundulićevoj 24/I. Sve zgrade konstrukcijski su ojačane i sada su u fazi energetske i cjelovite obnove. Za konstrukcijsku obnovu osam zgrada Hrvatske akademije, u koju se ubraja i knjižnica HAZU, koja je samo konstrukcijski obnavljana, ukupno je utrošeno 58.920.055 eura. Za energetske i cjelovite obnove, koja je u tijeku, ugovoreno je ukupno 77.661.300 eura. Prema sadašnjim podacima ukupan trošak obnove svih Akademijinih zgrada iznositi će 136.581.355 eura bez PDV-a.

– Treba imati na umu da je riječ o obnovi pojedinačno zaštićenih kulturnih dobara te je moguće i povećanje troškova. Osim konstrukcijskih i arhitektonsko-energetskih zahvata, kod šest zgrada imamo zahtjevnije i obimne konzervatorsko-restauratorske radove na pročeljima i u unutrašnjosti. Radovi konstrukcijske obnove financirani su iz Fonda solidarnosti Europske unije te sredstvima državnog proračuna. Energetska i cjelovita obnova sedam Akademijinih zgrada financira se od prosinca 2023. u okviru Mehanizma za oporavak i otpornost – Nacionalni plan oporavka i otpornosti. Fondovi imaju uvjete kojima se određuje koji su troškovi prihvatljivi, a koji nisu. Neprihvatljivi troškovi obuhvaćaju opremanje obnovljenih građevina, opremu za tehničku zaštitu zgrada i čuvaonica s umjetninama, izvedbu interijera i nabavu opreme za muzejske prostore i izložbene postavne te druge troškove koji su potrebni za uobičajeni

rad muzeja i znanstvenih zavoda. Budući da se unutar sedam zgrada koje Akademija trenutačno obnavlja nalazi pet muzeja – Strossmayerova galerija starih majstora, Gliptoteka HAZU, Kabinet grafike, Hrvatski muzej arhitekture i Hrvatski muzej medicine i farmacije, Kazališna zbirka u Palači Drašković i druge muzejske zbirke – iznimno veliki trošak donosi opremanje navedenih muzeja, za što je potrebno osigurati znatna dodatna sredstva – pojašnjava akademik Vretenar.

Konstrukcijska obnova Palače HAZU započela je koncem 2022. i trajala je nešto manje od dvije godine. Cjelovita je obnova pak započela u listopadu 2024., a očekuje se kako će završiti u travnju 2026. Ukupna vrijednost radova za to zdanje iznosi gotovo 27 milijuna eura. Večernji list prvi je ušao u zgradu na Strossu gdje nas dočekuju vrijedni restauratori. Iako interijerom dominiraju skele s kojih vas gledaju vrijedni čuvari prošlosti i jedinstvenosti, osjećaj velebnosti kojoj se prilazi sa strahopoštovanjem jednostavno je nepokolebljiv. S obzirom na to da je riječ o zaštićenom kulturnom dobru, trebalo je pripaziti na niz izazova koji su, kako opisuje akademik Vretenar, trebali pomiriti propise i smjernice konzervatorske struke s propisima za građevinske konstrukcije, ali i racionalnu uporabu energije i toplinsku zaštitu, tehničku zaštitu te zadovoljavanje mikroklimatskih i ostalih uvjeta za osuvremenjivanje muzejskih prostora.

Veliki izazov je i dugotrajnost i preciznost izvođenja restauratorskih radova vezanih za injektiranje pukotina, konsolidacije oslika te sidrenje stropne žbuke na trstičnoj građi.

– Obnova se provodi u skladu sa Zakonom o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, odnosno po konzervatorskim uvjetima i pod konzervatorskim nadzorom. Od faze projektiranja do izvedbe bitno je pitanje kako pomiriti konzervatorske zahtjeve i općeprihvaćena načela očuvanja kulturnih dobara s potrebom osuvremenjivanja zgrada u pogledu instalacijsko-tehničke opreme i drugih poboljšanja koje je bilo opravdano izvesti s obzirom na starost zgrade od 150 godina. Primjerice, konstrukcijsko ojačanje tražilo je velike suvremene zahvate

što dovodi do teme očuvanja autentične povijesne konstrukcije i uvođenja suvremenih konstrukcija u povijesnu zgradu. Površinom i volumenima veliki strojarski sustavi za grijanje, hlađenje i ventiliranje, koji su na krovu vidljivi u obliku razmjerno velikih krovnih kućica, moraju postojati pa je potrebno iznalaženje prikladnog rješenja kao novog zahvata koji se ne može sakriti, ali treba biti arhitektonski uklopivo u povijesni izgled zgrade – govori akademik Vretenar.

Usto, strojarske instalacije u in-

terijeru zauzimaju znatnu visinu ispod stropa, u međukatnim konstrukcijama i u zidovima što, domaće, traži pronalaženje odgovarajućih rješenja kako bi se sačuvalo što više autentičnih dijelova povijesne zgrade uz istodobno poštovanje geometrije i proporcija pojedinih prostorija.

– Također, na drugom katu Palače smještena je Strossmayerova galerija starih majstora. Trebalo je iznaći prihvatljivo rješenje koje će s jedne strane uvažavati povijesna arhitek-

tonska obilježja, a s druge omogućiti izvedbu potrebnih instalacija za postizanje potrebne mikroklimatike u izložbenim prostorima, kao i u čuvaonicama umjetnina – pojašnjava akademik Vretenar.

Zanimljivo je da jedna od najdugovječnijih stanovnica Palače, originalna Baščanska ploča, nije izmještena tijekom obnove. Stručnjaci Hrvatskog restauratorskog zavoda, uz nadzor Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode, zaštitili su je in situ. Procjena je bila da bi izmještanje bilo puno rizičnije nego čuvanje na gradilištu. Nakon konstrukcijske obnove Baščanska ploča je pregledana, nisu ustanovljena nikakva nova oštećenja i ponovno je zaštićena za nastavak radova tijekom cjelovite obnove, potvrdio je akademik Vretenar.

– Izazov koji nam predstoji jest spojiti naše zgrade na gradsku infrastrukturu. S obzirom na zahtjeve ugrađene tehničke i slične sustave u gotovo svim Akademijinih zgradama, izvođe se novi priključci za vodu, struju, plin koji su povezani s potrebom izvedbe znatnih iskopa unutar urbanističko-arhitektonskih cjelina povijesne jezgre Zagreba kao što je Zelena potkova – govori akademik Vretenar.

Za vrijeme našeg posjeta Palači u tijeku je bila restauracija stropnih i zidnih oslika. Nakon Drugoga svjetskoga rata svi su bili prebojeni, ali su ispod boje sačuvani. Vraćanje svih oslika koji su sačuvani zapravo je jedan od novih velikih pothvata u zdanju, domaće akademik Vretenar, a riječ je o oslikama stropa Velike sjednice dvorane, oslikama svodova u atriju te stropnim i zidnim oslikama stubišta. Radeni su krajem 19. stoljeća prema crtežima Hermanna Bolléa.

Teško je ostati ravnodušan na spretnost restauratora koji iz dana u dan pažljivo otkrivaju posebnosti Palače. Iza njih je razdoblje rekonstrukcije u kojem su se mahom bavili čišćenjem i otvaranjem pukotina te konsolidiranjem, a u trenutnoj fazi rade isključivo na zidnim oslikama, govori nam jedna od restauratorica na terenu Lucija Žuti.

– Tijekom ove faze pronađen je niz motiva poput vitica, cvjetica, listića koji zapravo spadaju u šablone specifične za to razdoblje i za Hermanna Bolléa. Trenutno radimo retuš, a moguće je da će se ►►

MARKO LUKUNIĆ/PIXSELL

Jedna od najdugovječnijih stanovnica Palače, originalna Baščanska ploča, nije izmještena tijekom obnove, procjena je bila da bi izmještanje bilo puno rizičnije nego čuvanje na gradilištu, potvrdio je akademik Vretenar

SANJIN STRUKIĆ/PIXSELL

U zgradi na Strossmayerovom trgu dočekali su nas vrijedni restauratori. Iako interijerom dominiraju skele s kojih vas gledaju vrijedni čuvari prošlosti i jedinstvenosti, osjećaj velebnosti kojoj se prilazi sa strahopoštovanjem jednostavno je nepokolebljiv

Glavni tajnik HAZU-a Dario Vretenar i šefica gradilišta Anamarija Sikić

►► raditi i mramorizacija. Same oslike, dakle, odgovaraju razdoblju kad u Zagrebu nastaje puno sličnih primjeraka i zgrada. U načelu istovjetne uzorke i dezene možete pronaći i u Austriji i Italiji. Ali ono što smo otkrili i što zaista spada u rang posebnosti su portreti velikih umjetnika poput Da Vincija ili Dürera. Neki od njih su bolje očuvani tako da ćemo ih u drugoj fazi retuša uspjeti istaknuti i izvući konturne linije – govori Lucija Žuti.

Na retušu radi nekoliko uvijekzbanih timova. Dio stručnjaka radi na čišćenju i struganju prilikom kojeg se maksimalno nastoji sačuvati zidni oslik. Potom dolaze ekipe koje otvaraju pukotine spremne za sanaciju, a krajnji je cilj dubinski učvrstiti samu žbuku, pojašnjava restauratorica.

– Taj dio možemo plastično opisati kao kiparski, dok u završnoj fazi posljednji tim radi isključivo zidni oslik i to su redom profesionalni slikari ili restauratori kojima se isključivo daje takva vrsta posla. Oni dosta dobro barataju bojama, spremni su i na sam šablonski rad, ali i za neke stvari koje treba širiti, poput, primjerice, izvedbenog dijela same mramorizacije – pojašnjava Lucija Žuti.

Za harmonizaciju procesa upisanog u dokumentaciju uz provođenje radova na terenu zadužen je pak Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode. U čitavom procesu cjelovite obnove sudjelovao je u izdavanju posebnih uvjeta i suglasnosti kako bi se obnova izvodila u skladu s mjerama zaštite koje vrijede za Palaču HAZU, kulturno dobro izrazite kulturno-povijesne važnosti te graditeljsko-tipološke, arhitektonske i urbanističke vrijednosti pojašnjava Antonia Matković Šerić u ime Zavoda.

– S konzervatorskog stajališta naglasak je bio na očuvanju svih vrijednih elemenata Palače, kao što su neorenesansna pročelja u goloj opeci s kamenim detaljima, osnovni reprezentativni prostori atrija i ulaznog prostora, te vrijedni elementi interijera kao što su, među ostalim, vrijedni dekorativni historicistički oslici iz vremena izgradnje palače, koji su atribuirani Johannesu Clausenu, danskom slikaru i dekorateru koji je živio i radio u Hrvatskoj i Austriji, a koji je kao slikar sa svojim učenicima bio suvremenik i suradnik Hermanna Bolléa.

Konzervatorskim nastojanjima pokušava se očuvati osnovnu tlocrtnu dispoziciju, izvorne arhitektonske i oblikovne značajke, glavne zajedničke prostorije te izvorne dekorativne elemente unutrašnjosti – napominje Antonia Matković Šerić.

Projektom obnove u samom su početku predviđena dodatna konzervatorsko-restauratorska istraživanja kako bi se dobili svi podaci o dekorativnom osliku unutar Palače u cilju donošenja odluke o načinu njegove obnove i prezentacije. Projektom su, domeću iz Zavoda, predviđeni i potrebni konzervatorsko-restauratorski radovi kako bi nakon zahtjevnog statičkog ojačanja svi izvorni elementi vanjštine i unutrašnjosti bili očuvani i vraćeni u izvorno stanje.

– Radovi su obuhvatili detaljno čišćenje naknadnih slojeva naličja u atriju, vestibulu i sjedničkim dvoranama, rekonstrukciju izvornog oslika, kao i restituciju oslika na mjestima na kojima on nije bio očuvan na temelju uzetih šablona. Većinom je riječ o rekonstrukciji i retušu izvornog oslika, a u pojedinim prostorijama su dekorativne rozete na stropovima očuvane tehnikom stacco a massello, odnosno fizičkim su odvajanjem uzete s podloge, kako bi se prezentirale u prostoru galerije. Obnova ide svojim tijekom, svi sudionici se nalaze na tjednim koordinacijama kako bi osigurali da radovi budu odrađeni prema pravilima struke.

Kraj radova određen je ugovorenim rokovima, a budućim posjetiteljima Palače HAZU moći će bolje upoznati njezinu povijest i vrijednost te uživati u vrijednim oslicima već pri prvim koracima u Palaču, prije nego što zakorače u svijet umjetnosti Strossmayerove galerije starih majstora – poručuje Antonia Matković Šerić.

Suvremenost i tradicija koja parira europskim metropolama ostat će nakon obnove Palače HAZU kao trajni zalog za generacije koje dolaze jer čitava je obnova, sudeći prema riječima akademika Vretenara, vođena ciljem da zgrada bude spona bogate prošlosti i modernog zagrebačkog duha.

– Konstrukcijsko ojačanje zgrade koje je provedeno od razine temelja i drenaže, nosivih zidova u svim etažama i međukatnih konstrukcija. Takva obnova jamči da će zgrada moći odoljeti jačem potresu ako bi do njega došlo u budućnosti. Izmjena svih instalacija i ugradnja novih instalacija i sustava u skladu sa suvremenim načelima, uštedom energije i ciljevima održivosti, DNSH načelima – “Do No Significant Harm” (ne nanosi bitnu štetu) kao ključnog načela Europskog zelenog plana. Energetska obnova u skladu sa suvremenim EU i hrvatskim propisima – postavljena je toplinska izolacija ovojnice zgrade koja je adekvatna pojedinačno zaštićenim kulturnim dobrima, kao i izolacijska stakla na prozorima. Unaprijeđeni su tehnički sustavi zgrade koji uključuju tehničku opremu za grijanje, hlađenje, ventilaciju, klimatizaciju i pripremu potrošne tople vode, sustav rasvjete te uvođenje sustava obnovljivih izvora energije – navodi akademik Vretenar.

Osuvođenjena je, dodajmo, i Strossmayerova galerija starih majstora uz moderne instalacije za postizanje mikroklimatskih uvjeta prema europskim i svjetskim standardima za muzejske prostore i muzejske čuvaonice, nova suvremena muzejska/galerijska rasvjeta, kao i uspostava potrebnih pratećih prostorija u muzejskim prostorima.

– Javnost će po završetku cjelovite obnove palače moći pogledati ne samo Strossmayerovu galeriju starih majstora, Bašćansku ploču i umjetnički inventar već i ostavštinu Hermanna Bolléa uz neorenesansne oslike slikara Johanesa Clausena u reprezentativnim dijelovima palače – u ulaznom prostoru, stubištu, atriju i sjedničkoj dvorani – zaključuje akademik Vretenar.